

Thurzó Lajos

Öreganyám

— Poéma a költő hagyatékából —

Hat éve már, hogy egy fájó napon
csendesesen eljött a halál a házhoz
és elvitte édes jó öreganyám
ki közel volt már a százhoz.
Őreá emlékszem most
hogy gondolatban a múltban járok
s elvonulnak szép sorjában előttem
kedves arcok, szemek, régi jóbarátok.

Alig nyílt előttünk a világ
máris félárvak lettünk:
a szegénység sorsában egyre csak süllyedtünk.
Beült a gond, az éhség riadt kis otthonunkba
mely úgy maradt tollas fiókákkal
mint fészek, madár-apa nélkül
kit lelőtt az orvvadász, a tőke
s véresen hullt le az égről.

Apa nélkül
valahogy mégiscsak tollázkodtunk
nagy kínnal
s vékony kis lábunkra álltunk
egyszer a fészekben,
máskor fészken kívül háltunk.
Vetegettek morzsát jó és rossz emberek hébe-hóba
ha már nem tudták hallgatni,

hogy csipog egyre három éhes madárfióka.
Kevés volt az nagyon, mit jó anyánk
a házhoz tudott hozni, kis kosárban,
megettük gyorsan. Nem állt a szánk
és elfutottunk üres, korgó gyomorral
epret keresni
meg sárgarépát hulló napsugárban.

Ekkor jött öreganyánk
gondjaiba vett s a házba'
helyet adott és ezentúl
minden lépésünk ő vigyázta.
Hej, de sok veszély lesett ránk,
sütötte sok kis tiltás a kezünk
lengő szoknyája széles volt
s a sok omló ráncba dugtuk buksi fejünk.

Küült szegényke a ház elé minden este
— így volt a szokás a falun —
szekerek poroszkáltak az úton
birkanyájak ügettek
s öreg macskánk fent ült a kapun.
Mi az eperfán gugoltunk és félszemmel láttuk,
hogy öreganyó csöndesen imádkozik
mikor a nap két szélroham között
halkan leáldozik.

Igy volt ez mindennap, tavasszal meg nyáron
mikor a munkazaj elült a határon
s mikor már jóestét köszöntötte
a munkából igyekvő kaszás jó népet . . .
Kötője tartalmát a porba kirázta
nagyanyó
s fogta min csücsült, a kicsi széket
bement az udvarba
onnan a házba.

Öcsémnek, kit legjobban vigyázott
utána kellett mindig menni
s vele még napvilágon csöndben lepihenni.
De mielőtt elszunnyadtak
mi ketten is sompolyogtunk szoknyája nyomába
mi is bementünk a szentképes szobába
Asztalkához ültünk, hús tarhót eszegettünk
ízes jó kenyérrel
és nőttünk a kenyértől
mindennap egy fejjel
(dunyhában kelesztették a kenyeret
s gyúrták kakastejjel)

Mikor az aludt birkatejet kiskanállal
sebtében behánytuk
szájunk szélén csorgó nyállal
a kis kaszni csikorgását vártuk . . .
S kitárta nagyanyó a szekrény ajtaját
hogy kezünkbe nyomja, mit a vén foga
már nem tudott elrágni: a kenyér haját.
Küituk a korsót jó fehér itallal
markunk kenyérhéjjal volt tele
s szívünk áhítattal

Öcsémmele aztán lepihentek:
nagyanyó felmászott a magas ágyba
— kukoricaszárral kitömve a szalmazsákja —
úgy ült ott puha trónusán
mint ferdeszemű ős mongol királynő.
Csak mozgott, hangtalanul mozgott a szája
úgy hullt és pergett az olvasón esti imája.

„Szaladáskor” született szegény öreganyó
(a nép az nagy volt akkor
mert szabadságharc járta),
csöndes szegény jobbágy volt az apja
s nem járatta lányát iskolába.
Tanyán élt öreganyánk és libát legeltetett
12 éven át úsztatott a réti tónál,
és mikor apja meghalt
elvette „egy szegény vizimónár”.
Aztán jöttek a gyerekek
majdnem kettesével
nevelte őket jó anyjuk polentával
meg ősi szép mesékkel.
Ideje nem volt, hogy írni tanuljon
csak a sok gyerekre volt mindig a gondja
meg arra
hogy főzzön, mosson meg a könnye hulljon.
Egyszer csak jó későn mégis megtanult
egyik lányától olvasni s kicsit írni az árva
s kinyílt előtte sok sok értelem
mi addig el volt előle zárva.
Nézte, forgatta a sokbetűs csodát
s olvasta lassan szótagolva
mi legközelebb volt hozzá: a bibliát.
S mikor már lányai a világba
röppentek bontott szárnyal széjjel
maga maradt a kis szobában
az egykönyvnyujtotta bölcseséggel.
Idézte mindig a szavakat:
„szeresd felebarátod, mint tenmagadat”
s mert csak 11 betűt tudott leírni
s hitt az emberekben
dobraverték egyetlen vagyonkáját
szó nélkül, kegyetlen.
Csalogatták soká: adja el a házát
annyi pénzt kap érte, hogy nem is tudja számát.
(Mert jó ház volt; közepén állt a kocsi járásának
s megtetszett nagyon egy éhes bognárnak,
ki arramenet elbámult sokat e házon
s műhelyt akart nyitni magának még azon a nyáron).
Hangos volt és járt az ügyvéd szája
a bognár meg ígért, száját ő is használta
nyúlós volt a szava akár a méz.

Irodába anyót egy szép nap behívták
s papír alá szegény odaírta

Ujházi Teréz

S mint ilyenkor szokás már ezen a tájon
per lett a dologból,
dolog lett, ami az ügyvédnek fő —
nem egyezett az eladó, nem a vevő —
s mi lehet akkor ha két szegény csatáz?
Eltűnik a pénz, elúszik a ház . . .

Nagy szomorúság vert fészket nagyanyó szívében
mert pakkolnia kellett kis batyúját
menni kellett mégis, elhagyni otthonát
ha nem is akart szegény . . .
A kis kertben sirtak a fák
folyt a könny az ő szeméből is, s kezén át
végigcsorgott a káposzta levelén.

Később már mi támogattuk anyót,
csókolgattuk titokban könnyező szemét
s odaadtuk a kenyér belét
de nem volt már gyógyír az élet mérge ellen.
Kibuggyant végső sóhaj a száján
idegen házban sírta ki lelkét
mitől mindig félt életében
de szíve akkor már nem fájt
elcsittult mellében úgy pihent: békében.

Útján kikisértük s megöntöztük
könnyekkel bőven az áldott földet
mely eltakarja őt,
kinek lelkünk, emberségünk annyit köszönhet
Élete nagy tanulság nekünk
kedves emlék, kinccsel teli bánya
a legjobb asszony volt ő, mindenünk
ősi puszták ferdeszemű lánya.
